

COMLOȘU MARE

Sediul consiliului local: Comloșu Mare
nr. 655, telefon/fax: 0256/ 364114

Coordonate:

45°53'42" lat. N;
20°37'53" long. E;

Repere istorice:

-1446 - satul Comloș este atestat într-o diplomă maghiară cu numele de **Komlós**;
-1529 - are loc invazia turcilor conduși de Bali-beg, Comloșul fiind pustiit;
-1734 -1740 - familii de olteni venite din zona Craiovei, Slatinei și Polovragilor reîntemeiază așezarea Comloș;
-1770-1780 - parte din comloșeni se întorc în Oltenia din cauza opresiunii habsburgice;
-1781 - sunt colonizate familii germane din Luxemburg;
1814 - s-a născut la Comloșu Mare **Meletie Drăghici**, scriitor și avocat (d.23.05.1891);
-20 ianuarie 1839 - s-a născut la Comloșu Mare **Iulian Grozescu**, poet și ziarist (d.2.06.1872);
-16 octombrie 1885 - s-a născut la Comloșu Mare **Aurel Contrea**, poet, publicist, sociolog, naturalist, (d.12.04.1968);
-23 februarie 1909 - s-a născut în Comloșu Mare **Hans Dieplich**, poet și scriitor de limbă germană (d.2.07.1990);
-1930 - se înființează fanfara „Gloria”;
-1931 - s-a născut la Comloșu Mare **Ion Iancu**, dirijor, director al Operei Române din Timișoara (d.1.09.2008);
-1936 - în comună erau școală primară, școală confesională catolică, casă națională, Societatea Sportivă „Comloșana”, Societatea „Șoimii României”, Societatea Sportivă „Comloșana” cor, fanfara, oficiu poștal, gară;
-14 septembrie 1947 - s-a născut **Silviu Sarafoleanu**, dr. chimist, consilier municipal la Timișoara (d.17.06.2012);
-21 aprilie 1951 - se naște la Comloșu Mare scriitorul de limbă germană **William Totok**;
-2001 - la Comloșul Mare este înființată o ferma de creștere a struților „Totoknet”;
-apare publicația „Comloșanu”;
-2002 - comuna avea 4 861 de locuitori;
-2003 - **W. Tonța și Traian Galetaru**, publică „Contribuții la istoria comunei Comloșu Mare și a Banatului”;
-09.2005 - comuna dobândește indicatorul de Sat European;
-15.10.2005 - are loc „Raliul Comloșului”, prima competiție auto din mediul rural;
-2009 - Primăria cumpără de la Parohia catolică sediile școlilor din Comloșu Mare și Mic;
-2010 - este finalizată stația de tratare a apei pentru Comloșu Mare și Lunga;

-2011 - este terminată noua școală cu clasele I-IV din Comloșu Mare;

-2012 - 2013 - sunt asfaltați 5 km. de străzi în Comloșu Mare și reabilitați 2 km. în Comloșul Mic;
-primăria a alocat fonduri pentru reabilitarea celor cinci biserici din comună;

-2013 - a fost deschis punctul de trecere a de frontierei la Lunga -Nakovo (Serbia)

-2014 - cele 8700 de hectare de teren agricol al comunei sunt lucrate integral de localnici;

Sate componente: Comloșu Mare, Comloșu Mic (1770, Ostern) și Lunga (1824, Constanza).

Populația stabilă la 1 ianuarie 2012 - total

= 4737 persoane, din care:
- masculin = 2 336 persoane
- feminin = 2 401 persoane

Numărul locuințelor la 1 ianuarie 2013 =

1683
Instituții școlare: Școli gimnaziale: Comloșu Mare și Comloșu Mic; Școală primară: Lunga; Grădinițe: Comloșu Mare, Comloșu Mic și Lunga.

Instituții sanitare: Cabinete medicale: Comloșu Mare (două); Farmacie umană: Comloșu Mare; Cabinet veterinar: Comloșu Mare; Farmacie veterinară: Comloșu Mare; Căminul „**Porți deschise**”;

Instituții culturale: Casa Națională „Iulian Grozescu” Comloșu Mare; Casă memorială: Comloșu Mare; Cămine culturale: Comloșu Mic și Lunga; Biblioteci: Comloșu Mare (1962) și Comloșu Mic;

Baze sportive: Terenuri de fotbal: Comloșu Mare, Comloșu Mic și Lunga;

Biserici: Ortodoxe române: Comloșu Mare (1794-1796), Comloșu Mic (1806) și Lunga; Greco-catolică: Comloșu Mare (1868); Romano-catolice: Comloșu Mare și Comloșu Mic (1806); Baptistă: Comloșu Mare (1997); Penticostală: Comloșu Mare;

Ruga: Comloșu Mare (15 august - Sfânta Maria Mare), Comloșu Mic (8 noiembrie - Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril).

Cetățeni de onoare: Mircea Șerbănescu, Șt. Polverejean, Șt. Bucurescu, Ghe. Luchescu, Aurel Turcuș, Ioan Olărescu, Traian Galetaru, Iulian Tihoi, Maria Tuk, Anna Luise Meeher, Mircea Bucurescu, Vasile Busuioac.

COMLOȘU MARE

CONACUL MILEVEI

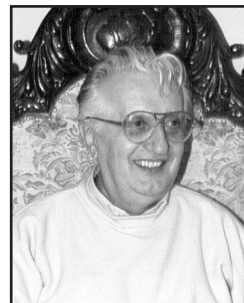
Conacul San Marco din Comloșu Mare a fost declarat monument istoric de către Ministerul Culturii. Conacul a aparținut unei familii vestite de aromâni stabiliți în Banat: Naco (maghiarizat Nakó). Comloșu a ajuns în stăpânirea fraților Cristofor și Chiril Naco prin cumpărare, la sfârșitul veacului al XVIII-lea. La anul 1801, cei doi frați își împart averea, Sânnicolau Mare revenind moștenitorilor lui Cristofor, iar Comloșu și Teremia lui Iosif Naco, fiul lui Chiril. În anul 1840 fiul lui Iosif Naco, Ioan, și soția sa se mută de la Viena la Comloș, în conac, imobil format din două aripi separate de o poartă monumentală, o sală de teatru și clădiri administrative adiacente. Călătorul german Franz Xaver Eckert îl descrie astfel în anul 1857: „**Este aici un castel nobiliar, al cărui moșier se numește Naco, dar care de mulți ani este mereu absent. Parcul castelului este foarte mare și îmbină utilul cu plăcutul. Clădirea cea mai mare este hambarul moșierului, cu trei nivele și o lungime de 100 de picioare**”. Iar parcul se întindea pe zece hectare, era frumos amenajat, plantările de arbori și arbuști având loc la anul 1851. În parc, într-un spațiu special realizat, pe o colină, aveau loc spectacole în aer liber. Despre Ioan Naco se spune că „**a fost un iubitor al fastului, înclinat spre risipire, a cărui pasiune spre jocuri costisitoare a înghițit sume uriașe**”. De altfel, a și construit o sală de spectacole în spatele aripii drepte a conacului, cu scenă și o lojă pentru moșier. Pentru spectacolele

permanente, Naco a angajat o trupă de actori și o orchestră alcătuită din muzicieni bohemieni, taxa de intrare la spectacole fiind destul de ridicată. Înclinația lui Ioan Naco pentru fast l-a sărăcit, astfel că moșia sa de la Teremia-Comloș a fost pusă sub supraveghere fiscală pentru recuperarea datoriilor acumulate în timp. Ioan Naco s-a stabilit în palatul său de la Viena, unde a și decedat în anul 1889. Frumoasa Mileva Naco, fiica lui Ioan (despre care se spunea că ar fi avut o scurtă idilă cu însuși împăratul Franz Iosef), s-a căsătorit la 18 ani cu bătrânul duce italian Giulio Capece Zurlo di San Marco, de la care a rămas numele conacului din Comloșu Mare. Risipitorul Ioan Naco a fost înmormântat în cripta familiei din biserica romano-catolică din Comloșu Mare, alături de soția și de tatăl său, Iosif Naco, biserica zidită între anii 1889-1891 pe un teren din piața satului dăruit comunității de Mileva. Contesa de San Marco a rămas după reforma agrară din 1921-1922 cu doar 500 de hectare din vasta ei moșie. Neavând urmași, Mileva, ajunsă la vârsta de 88 de ani, a donat conacul statului român în anul 1926.

DIRECTORUL OPEREI ROMÂNE

Născut în anul 1931 în Comloșu Mare, maestrul **Ion Iancu** a absolvit Conservatorul din Cluj. A studiat canto, dirijat coral, pedagogie. S-a specializat în arta dirijorală la Berlin, cu celebrul dirijor german Kurt Sanderling. Iancu a fost solist al Teatrului Muzical din Galați. Cadru universitar, a activat și ca dirijor la Cluj. În anul 1983 revine în Banat ca dirijor al orchestrei Operei Române din Timișoara. Între anii 1983-1990 și 1992-2000 a fost director general al Operei din Timișoara. În paralel a activat și ca profesor la clasa de operă a Universității de Vest (1993-2000). Două stagii (1990-1992) a fost dirijor și consilier artistic al Operei din Sarajevo, dar a fost invitat frecvent și la operele din Chișinău, Skopje, Novi-Sad, iar în anul 2003 preia postul de dirijor și cel de director artistic la Opera din Novi Sad, Voievodina. Critica muzicală îl aprecia astfel pe dirijorul Ion Iancu: „Atras prioritar de partiturile destinate teatrului liric, a abordat însă și repertoriul simfonic și vocal-sinfonic, fiind aplaudat, de-a lungul deceniilor, atât în spectacolele susținute în țară, cât și pe podiumul filarmonicilor noastre, precum și la pupitrul Orchestrei Radio, alături de care a realizat, între altele, concertul extraordinar la centenarul Verdi (2001). Personalitatea sa artistică, performanțele în plan profesional au fost aplaudate și unanim

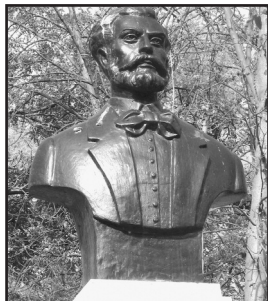

COMLOȘU MARE

apreciate, răsplătite, de-a lungul anilor, cu Ordinul „Meritul Cultural”, Diploma „Marea Unire – 80 de ani” la Timișoara sau Trofeul „Lya Hubic” la Cluj, primind, în 2002, Diploma de Onoare a Operei din Timișoara, instituție de care a rămas legat întreaga viață”. Doru Murgu scria în revista „**Orizont**” din 5 iunie 1980, după spectacolul cu opera „Faust”: „...Ion Iancu este un interpret care concretizează toate cerințele unui dirijor de operă. (...) Respiră, cântă, trăiește cu fiecare din protagoniștii spectacolului (...) Gestul este exact, încheierile precise (...) Cu fosa orchestrală contactul a fost de totală comuniune”. Iar Várnai Péter (în „**Magyar Hirlap**”, 14 februarie 1990, Seghedin), consemna în cronică sa muzicală la spectacolul cu opera „Nabucco” de Giuseppe Verdi: „Motorul evident al spectacolului a fost dirijorul Ion Iancu, care a realizat minunat tensiunea ritmică; în centrul motor al muzicii verdiane este ritmul. Dirijorul se mai evidențiază printr-o calitate rară: grija deosebită pentru păstrarea strictă a indicațiilor dinamice de către interpreți”. Ion Iancu a trecut la cele veșnice în 1 septembrie 2008.

PRIMUL ZIARIST PROFESIONIST

Poet și publicist, **Iulian Grozescu** s-a născut în 20 ianuarie 1839, la Comloșu Mare. Considerat a fi fost primul gazetar profesionist al Banatului, Iulian Grozescu a fost redactor și colaborator la ziarele românești din Arad, Viena, Pesta, Oradea, București. Ajunge, datorită talentului său, prim-redactor la revista „Familia”, la Pesta. Aici, împreună cu Iosif Vulcan, la 25 februarie 1866 a publicat prima poezie a lui Mihai Eminescu (moment considerat a fi adevăratul debut al Poetului Național): e vorba de poezia „**De-aș avea...**” (De-aș avea și eu o floare/ Mândră, dulce, răpitoare./ Ca și florile de mai./ Fiice dulce-a unui plai). Odată cu publicarea acestei poezii, Iosif Vulcan și Iulian Grozescu schimbă numele de Eminovici în cel devenit celebru, Eminescu, modificare acceptată de poet. Personalitatea lui Iulian Grozescu este inclusă în „Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900” editat în anul 1979. Publicistul comloșan este considerat drept primul ziarist profesionist al Banatului. În memoria poetului (trecut la cele veșnice la 2 iunie 1872) Căminul cultural din Comloșu Mare a primit numele de Casa Națională „Iulian Grozescu”, iar bustul său a fost așezat în parcul fostului castel al Milevei de San Marco.

SILVIU SARAFOLEANU

S-a născut în Comloșu Mare, la 14 septembrie 1947. Face școala primară în sat. Copil fiind, este deportat cu familia în Bărăgan, la Măzăreni, lângă Urleasca, în perioada 1951-1956. Urmează apoi Liceul cu program sportiv din Timișoara (azi, Liceul Sportiv „Banatul”). A practicat atletismul și rugby-ul de performanță până în anul 1970, când a renunțat din cauza unei accidentări. A absolvit Facultatea de Chimie Industrială din Timișoara (1973). Doctor în chimie. A obținut Pre-

miul și Medalia „Un deceniu de luptă pentru democrație”, primit în anul 2000. Președinte al Asociației Foștilor Deportați în Bărăgan, Filiala Timiș. A fost ales consilier municipal la Timișoara (1996-2000), reales în anii 2000, 2004, 2008 (decan de vârstă al consilierilor municipali în acest ultim mandat). A trece la cele veșnice la 17 iunie 2012.

ELEVUL LUI
ANDREI ȘAGUNA

Protopop, scriitor și avocat, **Meletie Drăghici** s-a născut în anul 1814, în Comloșu Mare într-o familie de preoți. A urmat cursurile Gimnaziului

piarist din Timișoara, apoi ale celui din Seghedin. Face studii juridice la Universitatea din Pesta, apoi teologice la Vârșeț și Karlovitz (1835) - când l-a avut profesor pe viitorul mitropolit al Ardealului, Andrei Șaguna). Va fi ani buni avocatul familiei baronilor de

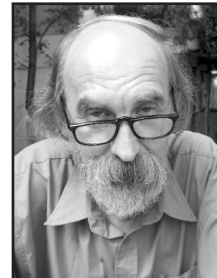
COMLOȘU MARE

Naco din Sănnicolau Mare (1835-1841). Cariera clericală îl găsește preot capelan în Comloșu Mare în anul 1841, protopop în Jebel (1848-1849), la Timișoara (1853-1890), preot la biserica „Sfântul Ilie” din Timișoara. Membru în Sinodul eparhiei Aradului, membru în Congresul Național Bisericesc al Mitropoliei Ardealului. A avut funcția de asesor în „Senatul școlar” al Episcopiei Aradului. Participă la mișcările de emancipare națională și politică ale românilor, fiind membru în Comitetul Partidului Național Român din Banat. Va fi inițiatorul „alumneului național român” la Timișoara - un internat gratuit pentru elevii români săraci din școlile medii (1868). Fondează împreună cu ginerele său **Pavel Rotariu** (originar din Chevereșu Mare) ziarul „Luminatorul”. Colaborează la zierele din Brașov „Foaie pentru minte, inimă și lite-

ratură” și „Gazeta Transilvaniei”, la „Albina” de la Viena și Pesta, scrie apoi des în „Luminatorul”. Este autorul mai multor lucrări: „Care sunt literile romane?”, 1855, „Să ne desamăgim, Timișoara”, 1856 (lucrare istorico-polemică); „Istoria Ungariei în compeidiu”, 1871; „Extras scurt din istoria naturală și știința naturii pe seama școalelor populare”, 1871, „Legile bisericești în mod extractiv și speculativ”, 1873, XLVII; „Descrierea Banatului de Grisellini”, 1882 (aceasta fiind prima traducere parțială a operei lui Francesco Grisellini - „Încercare de istorie politică și naturală a Banatului Timișoarei”, Viena, 1780, în lb. germană); „Istoria adunărilor bisericești compusă din opuri vechi bi-sericești”, 1885. Meletie Drăghici trece la cele veșnice în 23 mai 1891, în Timișoara.

AKTIONSGRUPPE BANAT

Poet, prozator și eseist german, **William Totok** (foto dreapta) s-a născut la 21 aprilie 1951 la Comloșu Mare. Între anii 1973–1979 a studiat germanistica și romanistica la Universitatea de Vest, lucrând în anumite perioade ca muncitor necalificat într-o fabrică de cărămizi. După terminarea facultății, a fost profesor de germană și română în comuna Tomnatic. A debutat cu poeme în revista „Neue Literatur” în anul 1970. A fost cofondator al Grupului de Acțiune Banat (Aktionsgruppe Banat, 1972-1975), fiind urmărit de securitate și ținut în arest preventiv timp de opt luni sub acuzația de „propagandă împotriva orânduirii socialiste” (1975-1976). Între anii 1982–1985 este redactor la ziarul „Neue Banater Zeitung” din Timișoara. În anul 1987 a emigrat în RFG, stabilindu-se la Berlin ca scriitor și publicist liber profesionist. Este autorul mai multor volume - „Die Vergesellschaftung der Gefühle” („Socializarea sentimentelor”), (București, 1980); „Freundliche Fremdheit” (Politețe rezervată) (Timișoara, 1984); „Das prompte Eingreifen des Fallmeisters beim Versuch eines Hundes sich eigenmächtig auf die Hinterbeine zu stellen” („Intervenția promptă a hingherului la încercarea unui câine de a se ridica în două picioare”) (Mainz, 1987); „Eiszeit” („Timp înghețat”) (Berlin-Ost, 1987). Publică o serie de studii și eseuri istorice, literare și politice, articole, analize, cronici și recenzii în mass-media din Europa. După 1990 a publicat corespondențe în revista „22”, în „România liberă” (1992-2000), „Observator Cultural” (2000-2004), „Timpul” (din 2000), „Ziua” (2004-2005), „aLititudini” (din 2006) etc. A activat în Comitetul pentru Drepturile Omului din România (Fundatia „Heinrich Böll”). A fost membru al Comisiei Internaționale pentru Studierea Holocaustului în România, prezidată de **Elie Wieser** (laureat al Premiului Nobel pentru Pace în anul 1986, originar din Sighetu Marmăției).

.....

COMLOȘU MARE

PATIMA PENTRU CAI

Faimoasa ducesă Mileva de San Marco din Comloșu Mare era pasionată de caii de rasă. Se spune că Mileva avea cele mai frumoase exemplare cabaline din Banat. În anul 1926, când și-a donat averea statului român, ajunsă la venerabila vârstă de 88 de ani, ducesa de San Marco a dispus vânzarea conacului. Înainte de a-și da obștescul sfârșit, și-a exprimat dorința ca frumoasele cabaline pe care le avea în proprietate, cei patru cai albi de călărie, dar și cei rămași pentru trăsură și plimbare, să fie împușcați și incinerați, iar cenușa lor să fie împrăștiată în parcul domeniului din Comloșu.

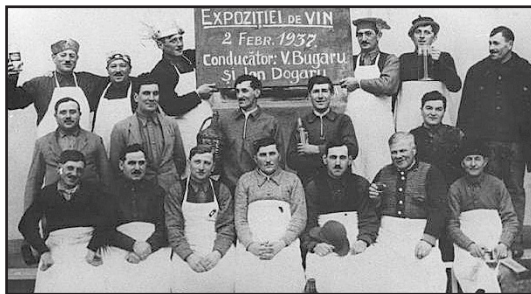
Lubitor de cai de rasă de călărie a fost și comloșeanul **Nicolae Pescaru** (1904-1964), membru al unui exclusivist club de călărie din Timișoara. Nicolae Pescaru s-a aflat în relații intime cu vestita amantă a gangsterului american Jo Dillinger, **Anna Sage** (vezi articolul

de mai jos). Anna Sage era și ea pasionată de cai. Făcuse echitație „de întreținere” în SUA, așa că la revenirea ei în Banat, la Timișoara, în ianuarie 1936, și-a ales în gara „Domnița Elena” birja cu cei mai spectaculoși cai, ca să epateze timișorenii.

Dar pasiunea pentru cai a unor comloșeni a avut și altă față. Era în anul 1943, în timpul celui de-al doilea război mondial. Șase cetățeni din Comloșu Mare, profitând de faptul că satul lor se afla în imediata apropiere a graniței cu Regatul sârbilor, croaților și slovenilor, s-au îndeletnicit cu contrabanda. Furau cai din satele învecinate Comloșului, treceau armăsarii clandestin peste frontieră, noaptea, și-i vindeau celor din Banatul sârbesc. Au fost prinși de grăniceri și, la 5 septembrie 1943, cei șase contrabandiști din Comloșu Mare, în frunte cu șeful lor **Simion Păcățan**, au fost puși în lanțuri cinci zile în fața Teatrului Comunal din Timișoara și expuși oprobriului public...

AMANTA GANGSTERULUI JO

„Brunetă, frumoasă la față și la trup, fără a fi înaltă”, așa o descria presa pe **Anna Sage**, cea care s-a născut la Comloșu Mare, în anul 1889, ca **Ana Cumpănaș**. S-a măritat la 20 de ani, în 1909, cu Mihai Ciolac, cu care va avea un fiu (n. 1911) botezat **Steve** în anul 1914, după ce familia Ciolac (Ciolak) emigrează în SUA. Ana Ciolac divorțează de Mihai. Se prostituează și până în anul 1923 ajunge proprietară a două bordeluri. S-a recăsătorit cu avocatul Alexandru Suci, care și-a luat numele de Sage, iar noua lui soție a devenit... **Anna Sage**. În 1932, Anna divorțează și de Alex Sage și deschide un nou bordel, în Chicago. Aici are o relație amoroasă cu **John Dillinger** (mai tânăr cu 14 ani decât ea), gangsterul temut prin loviturile date băncilor, asasinarea a patru ofițeri de poliție, dar și pentru evadarea din închisoarea „Crown Point” în aprilie 1934. Activitatea patroanei de bordel a ajuns în atenția autorităților americane, care au decis expulzarea comloșencei în România. De teamă, Anna Sage acceptă propunerea agentului FBI Melvin Purvis, care conducea ancheta în cazul Dillinger: prinderea gangsterului contra anulării deciziei de expulzare, plus 10.000 de dolari recompensă. În baza colaborării Annei cu FBI, în 22 iulie 1934, Dillinger a fost ucis de agenții federali, la ieșirea dintr-un cinematograful. Anna a primit însă doar 5.000 de dolari, expulzarea nu a fost anulată, așa că se întoarce în Banat, în ianuarie 1936, când avea 47 de ani. Trăiește 11 ani la Timișoara, ducând la început o viață mondenă și de lux: revenise în țară cu lichidități însemnate în bani și bijuterii. Un iubit mai tânăr, comloșean și el, **Nicolae Pescaru**, i-a făcut praf averea la cursele hipice, așa că Ana Cumpănaș a murit săracă, în 25 aprilie 1947, la Timișoara.

FOTODOCUMENT

La 2 februarie 1937 a avut loc în Comloșu Mare prima ediție a **Expoziției de vinuri**, în fapt un concurs de vinuri roșii și albe. Din anul 1990, organizatorii au considerat că ar fi potrivit să adauge vinurilor și degustarea de mezeluri de casă și așa a apărut anualul **Concurs de Vinuri și Mezeluri**. În februarie 2011 au participat la concurs 50 de persoane, fie la proba de mezeluri, fie la cea de vinuri.